

Toimeentulotukiuudistuksen vaikutukset kuntien toimintaan ja talouteen

Kuntaliiton lausunto

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arviovaliokunnassa 16.10.2025

Olli Riikonen

Lakiesityksessä arvioidut kuntatalousvaikutukset

	Kunta- vaikutus +/-
Perustoimeentulotuen menosäästö	+ 94 M€
Työmarkkinatukikulujen kasvu	- 49 M€
Verotulojen kasvu	+ 11 M€
18-24-vuotiaiden siirto 100 % kuntien rahoitettavaksi	- 68 M€
Peruspalvelujen valtionosuuden pysyvä lisäys	+ 68 M€
Kuntien työllisyyspalveluiden kustannusten kasvu	- 7 M€
Nettovaikutus	+ 49 M€

18-24-vuotiaiden toimeentulotuki kuntien 100-prosenttiselle rahoitusvastuulle – Kuntaliitto vastustaa

Ai mikä ongelma se on, jos valtionosuuksia kasvatetaan yhtä paljon kuin kuluja arvioidaan tulevan? (-/+ 68 M€)

No kunta maksaa sittenkin, vaikka nuori ei ole autettu koulutus-, nuoriso- ja työllisyyspalveluilla, vaan tarvitsee hyvinvointialueen järjestämiä sote-palveluita.

Onko palveluita saatavilla? Mikä on hv-alueen kannustin tarjota palveluita? Entä mikä on Kelan kannustin ohjata nuori esim. sairauspäivärahalle, jos hän ei ole työ- tai opiskelukykyinen?

Kunnilla on riittävät kannustimet / sakkomaksut jo nyt

Kunnat maksavat toimeentulotuesta puolet nytkin, vaikka kunta ei voi vaikuttaa Kelan päätöksiin, eikä hyvinvointialueen toimintaan.

Kunnilla suuri vastuu myös työttömyysetuuksien kustannuksista jo nyt.

Kuntien järjestämissä työllisyyspalveluissa nuoret aivan taatusti kiireellisimmin autettava asiakasryhmä ilman lisäsakkojakin.

Miksi osa nuorista halutaan väkisin pitää pelkällä toimeentulotuella, kun kaikki muut halutaan pakottaa sieltä pois hakemaan ns. ensisijaisia sosiaalietauksia?

Paranevatko nuorten saamat palvelut, miten ne uudistuksen seurauksena muuttuvat?

Mikä tässä on veronmaksajien saama hyöty?

Tehostuuko palvelutuotanto, keveneeö hallinnointi?

Kuntien keinot eivät riitä – työnjako ei nyt toimi, eikä lisävastuun siirto kunnillekaan tilannetta korjaa

- Nykyiset toimeentulotukilaissa olevat Kansaneläkelaitoksen **ilmoitusvelvollisuudet sosiaalihuoltoon eivät vaikuta toimivan toivotunlaisesti**
- Nuorten aikuisten tavoittamiseen sosiaalihuoltoon liittyy ongelmia ja **heikoimmassa asemassa olevien nuorten tavoittaminen on erityisen vaikeaa**. Kotikäynnit ovat usein hyödyttömiä, koska ovea ei avata.
- Sellaiset nuoret aikuiset tavoitetaan paremmin, joiden toimintakyky ei ole alentunut ja joilla ei ole vakavia elämänhallinnan ongelmia.
- **Konkreettisia tekijöitä heikoimmassa tai haavoittuvimmassa asemassa olemisen taustalla ovat esimerkiksi vakavat päihde- ja mielenterveysongelmat, asunnottomuus, sosiaalisten tilanteiden pelko, kotiin eristäytyminen ja vakavat neuropsykiatriset vaikeudet.**
- Nuorista tehtyihin Kansaneläkelaitoksen automaatti-ilmoituksiin reagoimisessa on **eri hyvinvointialueilla eroja. Osassa alueita nuoren tavoittelu tehdään vain kirjeen muodossa.**
- Valtiontalouden tarkastusvirasto on suosittanut tarkastuskertomuksessaan 1/2025 muun muassa, että toimeentulotukilain ja sosiaalihuoltolain uudistamisen yhteydessä tulisi kehittää ratkaisuja, jotka parantavat pitkään toimeentulotukea saaneiden nuorten ohjautumista palvelujen piiriin.
- Tarkastuskertomuksen mukaan **palvelutarpeista korostuvat päihde- ja mielenterveyspalvelujen tarve. Myös monenlaisia sosiaalihuollon palvelutarpeita on, esimerkiksi tukihenkilön tarvetta ja sosiaalisen kuntoutuksen tarvetta.**
- **HUOM! Tarkastusviraston raportissa korostetaan hyvinvointialueiden järjestämien sote-palveluiden tarvetta, mutta nämä huomiot toimeentulotukiuudistuksessa sivuutetaan ja säilytetään vastuu kokonaan kunnille – käytännössä siis erityisesti ammatilliselle koulutukselle sekä nuoriso- ja työllisyyspalveluille, joissa ei voida ratkoa kaikkia ongelmia.**

Aina ei raportteja lukiessa tiedä, pitääkö itkeä vai nauraa

Terveysten- ja hyvinvoinnin laitoksen raportissa 2/2025 ”Toimeentulotuki 2020-luvulla: tavoitteena parempi viimesijainen turva”³⁰ esitetään 14 erilaista ehdotusta toimeentulotuen uudistamiseksi. Yhden ehdotuksista mukaan alle 25-vuotiaille nuorille aikuisille voitaisiin edellyttää yhteydenottoa kasvokkain, etäyhteydellä tai puhelimitse sen jälkeen, kun hän olisi saanut yhtäjaksoisesti neljän kuukauden ajan toimeentulotukea. Tällä pyritäisiin parantamaan sitä nykyistä tilannetta, että nuorten tavoittaminen palveluihin on vaikeaa, kun toimeentulotuen saanti pitkittyy. Ehdotuksen mukaan ihanteellista olisi, jos nuori voitaisiin tavata nuorten monialaisissa palveluissa, mutta koska niitä ei ole kaikkien saatavilla, nuori voitaisiin tavata Kansaneläkelaitoksessa ajanvarauksella, etäyhteydellä tai puhelimitse. Raportissa ei ole arvioitu ehdotuksia tarkemmalla tasolla esimerkiksi toimeenpanokustannusten osalta.

Me Kuntaliitossa emme toki tiedä kaikkien kuntien ja työllisyysalueiden toimintatapoja, mutta rohkenemme väittää, että kunnissa halutaan puuttua toimeentulotuen ajautuneiden nuorten tilanteeseen heti, eikä vasta neljän kuukauden päästä – ja ehdottomasti kasvokkain reaaliaikaisessa.

Hyötyykö uudistuksesta Kelan asiakas, veronmaksaja, työnantaja tai viranomainen?

Muutamia toimeentulotukiuudistukseen liittyviä
asiakkaiden iästä riippumattomia huomioita

Mikä muuttuu, kuka hyötyy?

- Uudistuksessa on päähuomio siinä, että toimeentulotuen käyttäjien määrä ja tähän etuuteen käytettävä rahamäärä pienenee.
- Keinona tiukemmat ehdot oletuksella, että sosiaalietuuksilla vetelehtivä kansalainen ymmärtää aktivoitua ja hakeutua työmarkkinoille tai ainakin toisen nimiselle ns. ensisijaiselle Kelan myöntämälle etuudelle = työttömyys- eli yleistuelle ja asumistuelle + mahdollisesti vielä näitä täydentävälle toimeentulotuelle.
- Asiakkaalle euromääräisesti sama lopputulos, kun vain muistaa täyttää tuelle asetetut ehdot niin, ettei sanktioita tule.
- Ovatko asiakkaat tämän jälkeen aidosti oikeilla etuuksilla? Ollaanko sitten tyytyväisiä?
- Miksi joku työkäinen asiakas on pelkällä toimeentulotuella, eikä työttömänä työnhakijana? Faktatieto puutteellista, muttu kuitenkin vahva, että joukossa on paljon henkilöitä, joiden oikea ”paikka” olisi sairauspäivärahalla tai työkyvyttömyyseläkkeellä, ei työttömänä työnhakijana.
- Veronmaksaja hyötyy ainoastaan etuustasojen leikkauksesta, ellei Kela-etuuksilta siirrytä työelämään.
- Uudistuksen seurauksena pyöröovisyndrooma ensin Kelan sisällä ja sen jälkeen työllisyyspalveluissa – varmin työllisyyttä lisäävä vaikutus tapahtuu siis Kelassa ja työllisyyspalveluis
- Työllisyyspalveluiden kasvavan asiakas- ja työmäärän vaikutukset erittäin puutteellisesti arvioitu, eikä palvelukysynnän lisäystä huomioda mitenkään kuntien rahoituksessa.
- Mitä työllisyyspalveluissa voidaan tehdä tosiasiallisesti työnhakijoiksi ohjattaville työkyvyttömille?

Yhteystiedot

Olli Riikonen

Erityisasiantuntija (kuntatalous / valtionosuudet)

olli.riikonen@kuntaliitto.fi

Puh. 050 477 5619

www.kuntaliitto.fi

www.kommunforbundet.fi